

Helyesen fejtették meg: Eisler Dezső, Makk István, Szerényi Nándor, Aczél Benő és Béla, Hoensch Gusztáv, Petró András, Ohmacht Nándor, Vállas Lajos, Weisz Henrik, Feith Pál és Miksa, H. Nagy Jenő, Nord Frigyes, Molnár Elek, Straub Sándor, Julius Lipót, Gengely István, Rácz Károly, Kozálik Ferenc, Tekus Oszkár, *Péterfi Jenő*, Gál László, Baja Benedek, Havas Péter, Loria Aladár, Szemző István, Dalmay István, Felek József, Dobos Rezső, Nyiraty György, Becker Márton, Becker György, Licht Zoltán, Kovács Kálmán, korompai Brunswik György, Kiss Pál, Martinkovits János, Rakovszky László, Faragó Andor, Kiss Aladár, Sámson Lajos, Salamon Samu, Kosszir Alajos, Bresztovszky Ede, Tóth Mihály, Brenner Tibor, Ernst Ernő, Toldalagi Mihály gr., Bernádi János, Melzer Béla, Szabó Béla, Bazilly Mihály, Fischl Ernő, Alszegey Zsolt, Fenyves Dezső, Varrók László.

A kitűzött könyvjutalmat (De Gerando Antonina: Pali gyermekéje és ifjúsága) *Péterfi Jenő* gimn. IV. o. t., pancsovai előfizetők nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

A karácsonyi ünnepek alkalmából hozzánk érkezett tömeges levelekre íme itt válaszolunk. Köszönjük olvasóink jó kívánatait s mi is a magunk részéről kívánjuk, hogy az ünnepek szeretteik körében a legnagyobb boldogságban és meglepettségben töltsék el. Azok, akik visszatérnek az éles otthonba, vigyenek magukkal örömet a jó szülőnek.

Versek. Nem közölhetjük. — **W. O.** (Zalaegerszeg). Kérdésére a következőkben válaszolunk. Előbb meg kell szereznie az érettségi bizonyítványt, aztán beiratkozhat akár Kolozsvárra, akár Budapesten az egyetemre s az első félévben szorgalmasan látogatja az előadásokat; az első félév végén lesz majd ideje a folyamodványának. Most tehát korai volna lépéseket tenni. Az ösztöndíj, melyet nyerhet, 800 korona. Szerezze meg Ferenczy István «Életpályák» című könyvét, abban megtalálja az összes útbaigazításokat. A nevezett könyvet minden hazai könyvkereskedésben megkaphatja. — **Ora et labora.** Sem javítással, sem a nélkül nem közölhetjük. A T. L. nem közölhet apró iskolai dolgozatokat. Ilyen igénytelen és értéktelen apróságokkal nem illik előállni; no meg a nyomdafesték nem is a legnagyobb boldogság ezen a világon. — **B. H.** Köszönjük, megkaptuk és rögtön a papírkosárba ejtettük. — **B. I.** Az apróságok további beküldése merőben fölösleges. Az eddig beküldötték alaposan elriasztottak a többiek át-olvasásától. Egyelőre csak olvasson jó könyveket, írnia nem föltétlenül szükséges; az olvasásból önmagának lesz haszna, az írásból senkinek. — **M. Gy.** Van némi nyoma a versíró készségnek önben, de elnyújtotta, több benne a szó, mint a mondanivaló. A fiatal kornak szeretlen dagályossága a főhibája, erről majd az érettebb kor le fogja szoktatni. — **Kíváncsi.** Igen gyöngy, erőtlen fűzfahajtások, nyesegetni kell az ilyen, nem tenyésztési. Ezekben a dalokban nincs a világon semmi, ami figyelmet ébresztene. Tegye le nyugodt lélekkel — legalább egyelőre — a versíró tollat. Az önképzőkörben se olvasson fel ezekből egyet sem. — **Excelsior.** Mondja meg a barátjának, hogy tanuljon s ne álmodozék már most színészi babérokról. Nagyon egészségtelen és veszedelmes álmok ezek; sokan keserű valóra ébredtek föl s az ön barátja sem járna különben. Adjon hálát Istennek az, akinek megvan a mindennapi kenyerere s a módja arra, hogy gond nélkül tanulhasson. — **B. I.** El fognak tartani a második évharmadban is. Örvendünk, hogy olyan nagy gyönyörűséggel olvassa. — **Maturans.** Akár most kezdjen hozzá, sokkal okosabb, mint akkor, mikor már körmére ég a gyertya. — **J. I.** Nagyon helyeseljük a szándékát. Az önképzés egyik leg-zebb feladata az ifjúságnak. — **Semper idem.** A csonka torony Nagyszalontán van, a fogadást tehát

ön nyerte meg, a verset azonban Arany János írta. — **Diák sapka.** Szóval nem voltunk rossz próféták, ebből is láthatja. — **P.** (Eperjes). Átadtuk a kiadóhivatalnak. — **Melior.** 1. Nem kell sem a szellemi, sem a testi erőt túlságosan megerőltetni. 2. A kolozsvári egyetemen. 3. Nem találkoztunk vele. 4. A satira nem paródia. 5. A travesztált Aeneist írta Blumauer. Seress Imre az Iliast és Odysseát travesztálta. Egyebekben igaz van. — **F. A.** (Budapest). Rejtvényeit közöljük. — **K. L.** (Beregszász). 1. Lehet tudósító. 2. Költeményéről legközelebb ítéletet mondunk. — **S. B.** Levelét átadtuk a kiadóhivatalnak. Az a színmű nem jelent meg könyvalakban; ha azokból a példányokból még akad, úgy szívesen elküldi a kiadóhivatal. — **R. K.** (Békés). A kiadóhivatal intézkedni fog. — **M. E.** (Fóth). Fáraozásáért fogadja igaz köszönetünket. Mutatványszámokat küldtünk. — **D. I.** Olvassa el a legutolsó számunkban levő szerkesztői üzeneteket; ott meglesi a választ. — **S. Gy.** (Tövis). A «Tudományos Zsebkönyvtár» idevágó füzetét ajánljuk. Jó is, olcsó is, ára 60 fillér. — **Könyvbarát.** Az árleszállítás a *Verne*-regényekre nem vonatkozik.

Magyar bélyegraktár

Budapesten, VI. Bajnok-utca 3.

Vesz, eserél és elad mindenféle (magyar és külföldi) levélbélyeget.

Ritka alkalom!

Számítva a tömeges megrendésekre, hogy kedvében járjak több száz vevőnek, akik szíves bizalommal kiuntettek, elhatároztam, hogy **nagy raktáramnak legértékesebb részét fölötte olcsón bocsátom áruba.** A ki tehát kevés pénzzel szép és ritka bélyegeket olajt vásárolni, siessen elni az alkalommal és minél előbb rendeljen a következő bélyegekből:

- 3 db. új Peru (Pizarro és Inka Manco Kapai), csak 20 fill. és a portó;
 - 3 » gyönyörű Guatemala, a Quetzal madarral, csak 20 fill. és a portó;
 - 3 » gyönyörű Új-Zéland, tájképekkel (Kopai-tó, stb.) remek szemekben, csak 20 fill. és a portó;
 - 3 » Uruguay, ökörsorda, génusz, világító-torony stb., csak 20 fillér és a portó;
 - 3 » Brazília, a köztársaság csillaga, 10, 20, 50 Reis, csak 20 fillér és a portó;
 - 3 » Helgoland, valódi ritkaság, pompás dombornyomású Viktoria-fejvel, csak 20 fill. és a portó;
 - 3 » Honkong, a legjobb értékek, khmai felirattal, csak 20 fill. és a portó.
 - 2 » Aranypart
 - 2 » Leeward
 - 2 » Sierra Leona
 - 2 » Trinidad
- királynő fejcs, 1/2 és 1 penny, fölötte ritka; egy-egy bélyegpar csak 15 fill. és a portó;
- 3 » hosszú svájci, remek jubileumi bélyegek, piros, kék és zöld, csak 25 fillér és a portó;
 - 5 » Kuba-sziget, a gyermek Alfonz-fejével, csak 25 fill. és a portó;
 - 5 » Kuba-sziget, Amedeus király fejével, régi ritka bélyeg, csak 25 fillér és a portó;
 - 5 » Porto-Rico, a gyermek Alfonz fejével, csak 25 fill. és a portó;
 - 5 » Porto-Rico, Amedeus király fejével, régi ritka bélyeg, csak 25 fillér és a portó;
 - 5 » Filippini-sziget, a gyermek Alfonz fejével, csak 25 fill. és a portó;
 - 5 » Filippini-sziget, Amedeus király fejével, régi ritka bélyeg, csak 25 fillér és a portó;
 - 6 » Francia gyarmat, Új-Kaledonia, Komori-szigetek, Indo-Khina, Senegal stb., csak 30 fillér és a portó.

Két koronáig használatlan bélyegekből is beküldheti a pénzt. Portóra, ha ajánva kívánja a levelet, 35 fillért (dupla levelet 45 fillért) küldjön; közönséges levél portója, ha egyszerű, 10 fillér, ha dupla, 20 fillér.

5 koronás rendelés portómentes.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kallókat és díszvasalásokat képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített értékek és kallók az ideig jórészt **Bécsből** szereztek be, indítatva ezért a macskák egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly czikk **előnyös, olcsó és gyors beszerzését,** mely eddig csak **külföldről** jóval nehezebben és **nagyobb költséggel** történhetett.

Tisztelettel
10026
Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.
Árjegyzéket tessék a «T. L.»-ra hivatkozva kenni.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.

A FAHUSZÁR.

MEG A LOVA, MEG A LÓ SÍPJA.*

Írta Mikszáth Kálmán.

Abban a faluban s a portán, ahol én születtem és gyerekeskedtem, most is él egy kileneven év felé járó, apró, virgonc öreg úr, édes anyámnak, Veres Máriaának idősebb testvére, Farádi Veres Gáspár.

Nagy ellenségem volt születésemtől kezdve mai napig. Sokszor jól elnaspágotl apró csinyeimért, de máskor se lehetett jó véleménnyel felőlem, mert váltig azt beszélte anyámnak:

— Meglásd Mari, hogy ezt a gyereket felakasztják valamikor.

Még eddig, hála Istennek, szerenesesen kikerültem ezt a jövendőlést.

De ami árnyat vet a gyermekévek aranyos derűjére a Gáspár bácsi alakja, azt tökéletesen elenyészett egy másik bebeci nemesnek, divényi és melitei Divényi Józsefnek az emléke.

Csak Szepe bácsinak hittuk közönségesen a jóságos mosolyú, nagy szakállú urat, aki egyedül élt kuriájában öreg gazdasszonyával s nem lévén közeli rokonai, jó szívét megosztotta a környék gyermekei közt. A gyerekeknek élt és gazdálkodott, azaz dehogyan gazdálkodott, inkább csak költött esinos vagyonkájából, mindig a gyerekek közt volt, hancurozott, lapdázott velük, egy kis sárga ponny lovat vett Lengyelországból, szerzett hozzá kis nyergét, cifra kantárt; valami szép volt, így felszerszámozva. Örök készenlétben ott kapálódzott és legyezgette magát farkával az istállóban, hogy ha valamelyik gyerek kölcsön kéri, annak odaadhassa. Szepe bácsi pontos jegyzéket vezetett, hogy melyik napon melyik gyerek prænumerált a lovacskára. Külön istállóban négy anyakutya ellette folytonosan a kis mopszlikat, amelyeket aztán szét lehetett ajándékozni az apróságoknak.

* Mutatvány a Vasárnapi Újság ez évi díszes «Karácsony» című ünnepi kiadásából.

Minden áldott hétfői napon berándult Balassa-Gyarmatra a heti vásárba s ami pénzt magával vitt, azt ott mind befektette mézeskalácsos szivékbe, kis trombitákba és apró fahuszárokbba, a lovacska farka igazi löszörből volt, de nem ritkan csak egy sípban végződött hátul, amibe bele lehetett fújni... jaj, nagy öröm volt az.

Még akkor a falusi gyerekek nem voltak úgy elkényeztetve, mint most: még a vasútnak közel nem hozták a városokat s azoknak minden csecebeeséjét, bohóságát. A mi játékaink még otthon készültek s igen kicsiből teltek ki. Az eltört kondérok és fazekak fülei voltak a lovak, a bodzafa belét kiszedték, abból lett a puska, a fiatal fűzfa kérgéből a sip, a cserebogár letördelt szárnyaiból csinálták a malmot; még eleven fogatra is telt, az orsó karikaiból kerekeket csinált a faragó béres a szakasztó aljára s befogták a spárgahamba a macskát, aki aztán a ház tetejére is fel tudott szaladni a fogattal.

Hát biz ezek primitív dolgok voltak, hanem azért mégis megnőtt az ember mellettük.

Képzhetni, hogy a Szepe bácsi tárgyai, amiket a városból hozott, valóságos tündér-dolgoknak látszottak. Bizony érdemes volt azokat nagy szívdobogással várni.

Hétfőn estefelé jöttek vissza a vásárosok a kigyózó országúton. Tarka-barka tömegek hömpölyögtek, gyalogosok, szekerek vidáman beszélgető és ágálva disputáló palócokkal megrakva, imitt-amott egy-egy hintó, melyen gögös uraság terpeszkedett el a hátsó ülésen nagy tájtékpipából szipákolva, szegény ember a tehénkékét vezette haza kötelen, vagy vette vagy el nem tudta adni, kacsiás menyecske begyessen lépegetve egy pár új piros eszmat hozott a nyakába akasztva, esintalan férfiak incselkedő szavakkal hitták fel a kocsiakra. Szóval rajzott az út véges-végig, mint egy meglevenedett hangya-zsombék. De a gyerekeket mindez nem érdekelte különösen, ők csak egy kocsit vartak (ha az apjuk nem volt a városban), azt, amelyiken Szepe bácsi ült, aki két almásszürkén járt és bizonyos olygarehikus pompát fejtett ki, mert úgy kell ám venni,

hogy valamikor várakban laktak a Divényiek), már iszen szegényes pompa volt, kengyelfutó nem szaladt a kocsi mellett, se cifra tarsolyos huszár nem ült a bakon, hanem igenis ott ült minden hétfőn a kocsi mellett a juhászbojtár s lelke szakadtából fújta útközben a dudát: hadd lássák a falvakon a báméskodó népek, hogy egy Divényi még útközben is akkora úr, aki dudáltat magának, a szekérgörgés kellemetlen zaját melancholikus dudaszóba fulasztva.

Mi gyerekek egész Peszerényig elmentünk eleibe, hogy a nagy pillanatot sietessük, mikor a két izzadt szürke feltűnik az esthomályban. A peszerényi kocsi vagy három kilométernyire van a falunktól. Innen kezdődött a Szepe bácsi terrenuma. Itt már várta egy csomó gyerek s azontúl aztán egész hazáig szembe találkozott pártfogoltjaival és kedvenceivel, kik kalaplengetésekkel jelezték, hogy itt vannak.

Szepe úr már rendszeren a kocsmánál leugrott a kocsirol s barackot nyomván az ismerős gyerekek feje búbjára, vagy a fülüket meghúzogatván, kitörő örömmel vette, hogy ilyen messzire eleibe jöttek.

— Hm, hát itt vagytok? Egész ideig jöttetek? Ergum bergum vaskalap, Szepe bácsi megharap. Úgy-e már szidtatok, hogy elkéstem? De hát nagyon jól elbeszélgettünk a sörházban. Aztán bajom volt a zsidóval, nem akarta a gyapjú árát lefizetni, hogy azt mondja, nedves helyen tartottam a zsákokat, azért nyomott a gyapjú annyit. Megvertem az imposztort, ezért aztán a bíróság elé idéztek, szóval baj volt gyerekek, nem volt pénzem, nem vehettem nektek semmit.

Alamuzsi módon végig pillantott az elszomorodott kis arcokon s édes puha szive egyszerre megolvadt, nem tudta őket sokáig kizárni, elnevelte magát:

— Ej no! Csak az volna szép, hogy Szepe bácsi üres kézzel jöjjön haza! Inkább elbűjdos-tam volna az operenciás tengeren túl. No még csak az kéne. Hopsza Mátyás, ugorj Mátyás, nyisd fel a kocsi-ládát!

A kocsi annyit se mondott, hogy «Szepe nyilj meg», hanem csak felkelt kissé, valami karikat megfogott és az első ülés szétnyit, mert voltaképen egy pokróccal letakart láda volt, tele mindenféle kincsesel. Amit az emberi agy kitalálhat és amit az évszak gyönyörűséget nyújthat. Onnan szedte ki Szepe bácsi májusban a vépiros cseresnyéket s akasztgatta a gyerekek füleire, télen aranyszínű narancsok kerültek ki a mélyégből, granátszínű berkenyék, csodálatos ízű szent János-kenyerek, fügék és datolyák. Innen húzogatta ki a mézeskalácsból formált kis szekereket, bádóg kardot, kis ásót és gereblyét, leányoknak apró tepsiket és tányérokat, de ki tudná azt elsorolni.

Peszerényen túl rendes körülmények közt fel sem ült már többé hazáig a kocsijára, mert az egész vonalon közelegtek eleibe új és új gyerekesapatok, akiknek ki kell osztani a vásárlást.

Csendesen, megelégedetten lépegetett hát a kocsija mellett, ekképen folytatva társalgást a kocsin maradt rendes útitársával, a Góliáth-termetű Kalmár Jánossal, aki váltig csúfolta e miatt mindenféle száraz dajkának, pesztonkának.

— Hallgass, te hóhér, — szidta össze Divényi, — mert igazán az vagy te, János. Senki-nek se hánytorgatom föl a mesterességét és mikor az ökröt leütöd a taglóval, föl se veszem, mert én is keményszívű kutya vagyok (hiszen honvéd voltam, te János), de mikor azokat az ártatlan bárányokat öldösöd, akkor nem szeretnék a bőrödben lenni. Azért hát hallgass János, ne bánts engem János, mikor a gyerekeket kiszolgálom, mert olyan ez, mint az isteni tisztelet, János.

A robusztus mészáros nagyokat kacagott a szavain. Pedig ő igazán lelkiismeretesen szolgálta ki a kedvence gyerekeit s ha valamelyikük nem ment el, hogy őt az országút mentén várja, azért se neheztelt, maga kopogtatott be a házakhoz s átadta az apróságoknak a hozott ajándékokat, melyek a szülők rangja szerint nagyobb vagy kisebbek voltak értékben.

Nekem is meghozta hétről-hétre szorgalmasan. Még most is emlékszem az apróságaira. Az első fahuszáromat ő vette, az első sarkantyút is tőle kaptam, meg az első ostort. Sokszor vett az ölébe, beszélgetett velem, simogatta a fejemet, hátba ütögetett, kikérdezte, mit tudok, mit tanulok s az édes anyámnak gyakran mondta:

Majd meglassa húgomasszony, hogy szolgabíró lesz ebből a gyerekből.

Édes anyám szive örömeiben repesett ilyenkor s mintha valami rendkívüli divinatiót látna e megjegyzésben, elkezdte firtatni, hogy miből gondolja ezt? Mert hiszen nem jól tanul a fiúcska. Sehogy se akarja az öreg betűket se megismerni.

— Hm. Hogy miből gondolom, húgomasszony? . . . hogy miből gondolom? — ötlöthetolt Szepe bácsi. Hát a szemiben van valami szolgabírói esiklamlás. Isten ügyse, van valami.

Szóval különösen szeretett és kényeztetett Szepe bácsi, a minek sok jelét adta. Az igaz, hogy én is szerettem, csak hogy én nem sok jelét adtam.

Mindössze egyszer kellett meggratulálnom egy évben, József-napkor. Egy bibiresókos öreg kántor, névszerint Tuschnay Endre tanított ekkor a betűvetésre. Nagy ostobaságnak találtam, hogy amit az ember elmondhat egy szempillantás alatt, azt egy óráig odaszegzegezesse a pápirosra. Csodálkoztam, hogy mitől jó ez? De ezeken a névnapokon csakugyan jó volt. Mert az öreg Tuschnay komponált egy kis versikét, aztán lerajzolt egy árkus pápirosra egy óriási szívet, ki is festette pirosra; a piros szívbé bele kellett írni a verset és elküldeni a Szepe bácsinak. Azaz hogy Tuschnay beírta ceruzával s én csak átsétalga-

tam sajátkezűleg a tintás tollammal az ő ceruzás vonalain.

De hogy így is nagyon tönkretettem őket és kivettem a formájukból (mert szép írása volt Tuschnaynak), mutatta a Szepe bácsi kritikája, aki meghálálta a legközelebbi hétfőn a gratulációt és így szólt:

— Tanulj meg írni, öcskös!

A későbbi években azután teljesen a magam betűivel írtam a gratulációkat, de Szepe bácsi akkor még jobban kifogásolta:

— Nem megy az írás, az ebugatta, sehogy se megy.

Néha eljött hozzánk, ha ráért s maga fogta meg a kezemet, úgy vezettük ketten a tollat, csak hogy gyakoroljam magam az írásban, de csak a fejét esóválta:

— Soha se tanul meg írni. Vége van. Nem lehet szolgabíró.

Magam is megszeppentem. Addig csak megjárta, míg két jóslat lebegett felettem, a Gáspár bácsié, hogy felakasztanak, és a Divényi Szepe, hogy szolgabíró leszek, addig legalább választ-hattam a jobbat, de most már Szepe bácsi visszavonta a jóslatát, — tehát most már csak felakasztanak.

Igyekeztem javítani irásomat s minthogy már nagyobb gyerek lettem, gimnáziumba küldtek fel Rimaszombatba. A József napokra onnan küldöztem a szíveket, de Szepe bácsi a legutolsó szívre is csak azt jegyezte meg bús lemondással.

— Hiába, a Kálmánka soha se tanul meg írni.

De már ez a legutolsó papír-szív összetörve találta az ő jó szívet. Nagy bajok és szorongatások következtek rá. Immár egyéb iratok is sürün jártak a házhoz, idézesek, végrehajtások, árverési hirdetések: vagyonkáját lassanként mind megették a játékszerek, az ősi földek kezdtek elvándorolni alóla, egy nap megütötték kuriáján a dobot, mindent eladtak, nem maradt egyebe, csak egy halom szív, ezer meg ezer József-napi gratuláció.

Az öreg roppant szomorú lett: valamely esékely állást próbált keresni, de nem talált, egy darabig tengődött, hol itt, hol amott húzódott meg, de voltaképen bűjt az emberek elől, nem tudott szegény lenni, különösen a gyermekeket messziről kikerülte, mert szegyenlette, hogy nem adhatott nekik semmit, — ezt nem bírta elviselni.

Mondják, anélkül hogy beteg lett volna, fogyni, sorvadni kezdett, elmélázó lett és magába zárkózott, komor.

Egy nyári délután a Tartsányiek szerűjén gunnyasztott, ahol a garmadára vigyáztattak vele, egy kis dohányt, melege ételt kapott ezért. Három piciny gyerek ment a gyalogúton a szerű mögött, a Piryék kertjénél, ahol az a nagy eperfa kiesik a kerítésből. Epen javában ért az eper, ott tanyáztak az összes tyúkok a szomszédságból, a gallyak között. A gyerekek nézték a tyúkokat

és a fekete esábitó bogyókat a fán és gondolták magokban, de jó a tyúkoknak, hogy szárnyuk van. Majd neki estek mind a hárman és nagy hűhóval rázni próbálták, de a fa meg se mozdult.

Szepe bácsi felriadt a gyermekhangokra, ismeretlen két lányka volt és egy fiúcska, kakastollal a kalapja mellett; elmosolyodott az erőlködésükön, odatipegett hozzájuk s ő rázta meg a fát.

SZEPE BÁCISI SÍRKÖVE.

Rázta, rázta nagy hatalmasan, erősen, az eprek potyogtak, a gyerekek ujjongtak, kapkodták, Szepe bácsi fölpezsdült, megfrissült a gyermekek örömetől, mint mikor a kialvó mécesre rácsöppen egy kis fagyú és fellobog, csak még jobban rázta, míg egyszer csak a nagy erőlködésben a nagy kimelegedésben eleresztette a fát, hátrahanyatlott és halva esett össze. . . Szép vége volt. Isten akarta azt úgy, hogy a gyermekek szolgálatában haljon ő meg.

De mikor ez történt, már akkor én messze jártam a szülőföldemtől és soha sem hallottam semmit a szegény Szepe bácsiról. Az én tudományomban még hosszú évekig úgy élt, hogy folytonosan hordja a játékszereket Gyarmatról.

A másik öregről, aki ellenségem volt, jött néha egy kis hír. Vagy tíz év előtt Szontágh Pal ujságolta, hogy beszélt vele és dicsért előtte, de ő csak a fejét rázta.

— Nem lesz a fiúból semmi. — felelte makacsul, — mert nem a nemességgel tart, hanem a zsidó liberálisokkal.

Valamely másik ismerősöm is hirül hozta több évvel később, hogy emlegetett előtte irodalmi oldalról, hogy mennyi idegen nyelvre fordított könyvem van már.

— Mit ér, ha egy hold földje sincsen. — felelte fumigálva.

Nem régen itt fent járt nálam, hát akkor föl-emlegettük a szegény Szepe bácsit is, s elmondta róla a fentebbi részleteket: — Nagy számár volt, úgyszólván éhen holt, — majd hozzátette széles nevetéssel:

— Ő volt az első nemes ember a világon, aki falovakra költötte a vagyonát eleven lovak helyett.

Azóta többször eszembe jutott, álmaimban is megjelent alakja, karneol gombos szürke kabátjában, ezüst óraláncával, kackiásan himzett selyem mellényén, a Filtsik által varrt kényes kordován esizmában — pedig voltaképen rongyokban temették el. Hogy így látogatni kezdett, lassan-lassan az a határozatom fogant meg, hogy sírkövet állítok neki az ebecki temetőben. A kétkői kőfaragóknál rendeltem meg egy olcsó követ s arra rávéstem egy kerek talpakon álló fahuszárt. A kő felállítására Gáspár nagybátyámat kértem fel s egyszersmind elküldtem a sírkőre vésendő feliratot:

*Divényi és melitei Divényi Józsefnek
emeltette — Mikszáth Kálmán,
a tudományos Akadémia tagja,
a ki mégis megtanult írni.*

Boesánat ezért a hiúságért. Ez az egyetlen eset életemben, hogy akadémiai tagsággal akartam imponálni. De akkor se az élőkön tettem vele kísérletet, hanem egy halotton.

De ezzel is megjártam, mert Gáspár bátyám azt felelte levelében:

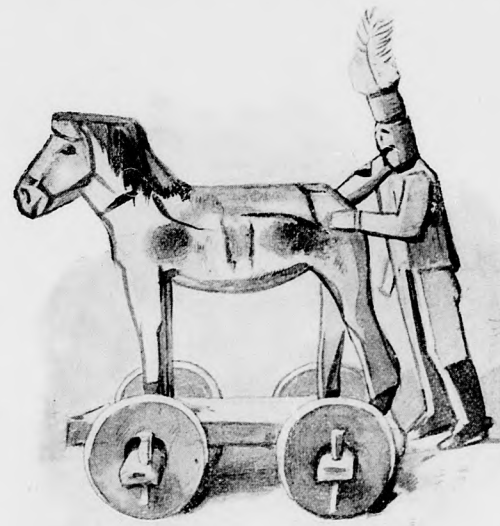
«Ami a sírkövet illeti, édes öcsém, azt bajos lesz felállítani, vagyis kellő helyére juttatni, mert több idevaló lakossal bejártam a temetőt, de egy sines olyan, aki tudná, hogy melyik a Divényi Szepe sírja.»

«Ami pedig a feliratot illeti, hát az meg lehet, hogy írni megtanultál, de azt látom, hogy gazdálkodni meg nem tanultál és ilyen bolondságokra költöd a pénzt.»

Nem bántott ez a kis gúnyos megjegyzés, de hogy harminc, vagy legtöbbször mondva, harmincöt év múlva senki se tudja a Szepe bácsi sírját, ez

igazán lehangoló... Mintha az én kedélyemre hengerítették volna azt a nagy követ, mely neki készült. Harmincöt év múlva senki sem tudja, hol fekszik, mikor még nem is ötven évesek azok a gyerekek, akiket ő becézgetett, kényeztetett, akik kijártak eleibe Peszerénybe. Hát érdemes ezen a világon szeretni, jónak lenni?

Senki se tudja, hol fekszik, senkije se maradt, csak egy keresztleánya van, mondják, aki emlékszik a temetésére, aki el tudna a sírhöz vezetni, ha látna, de egy pár év előtt megvakult. Nincs tehát mód. Csak hogyha esoda történnék... Ha a kis fahuszárt legrana a lovacskáról, megfújna a lovacskán levő sipot. Hiszem, hogy arra a hangra valamely sírről jelt adna egy fuvalom, valamely falevéltrengés, vagy Isten tudja mi.

BURKUS.

Regény az ifjúság számára. Irta Gaal Mózes. 13

Megtakarított pénzem volt kétszázhusz forint, ehhez az ötszázat hozzáadva: hétszázhusz; nem megvetendő összeg. Bogdán úr hajdanában a felénél is kevesebbel kezdte. A viszonyok azóta erősen megváltoztak, ennyivel én ma nem kezdhethném. Tovább kell dolgozni, szerezni és várni a jó szerencsére, arra a bizonyos alkalomra, amelyet elszalasztani nem szabad.

Bandit még otthon találtam. Ő csak szeptember 3-án akart elindulni. Édes anyánk éppen a fehérműjét szedte rendbe. Marci nem jött haza a vakációra. Beállt egy képes újsághoz. Azt írta, hogy havonta megkeres harminc forintot s idővel még többet. Édes apánk nem volt a Marci dolgával megelégedve. Ki tudja, lesz-e

belőle író? Érdemes-e az egyetemi tanulmányait elhanyagolni az irogatás miatt? Én nem értettem a dologhoz, nem is szólottam hozzá. Feri fizetés nélküli hivatalnok volt a minisztériumban, de a nagybácsi kieszközölt neki negyven forint havi segélydíjat. Ferinek hazulról is kellett minden hónapban húsz-harminc forintot küldözgetni; a szabó-számlákat is az öreg fizette ki. A kisebbik leánykát, Mariskát ugyanabban a zárdában neveltették, amelyikben a nénye végzett. Bercit, a legkisebb fiút reáliskolába vitték, mert nagy kedve volt gépek rajzolására s igen szeretett számolni.

Édes apámmal egy délután megbesínáltuk az egész évi költségvetést. Én elővettem egy iv papírost, ő diktálta nekem a kiadás egyes tételeit. Igen nagy számok jöttek ki. Aztán számba vettük a jövedelmet. Nem volt annyi, mint a kiadás.

— Látod, fiam, évek óta így volt ez. Most már tudod, hogy miért kötöttem mindig a szívekre, hogy takaríkosak legyetek.

— Látom, édes apám, én erre már évekkal ezelőtt gondoltam.

— Tudom. Az embert a reményei sokszor megesalják, de a számok sohasem csálnak. Komorak, de igazmondók a számok.

— Édes apám, — mondtam, — Bandit ebben az évben magamra vállalom.

Az öreg megszorította a kezemet. Úgy szorította meg, mint férfiú a férfiúját, barát a barátját szokta.

Három nagy budapesti céghez küldöttem el ajánlkozó leveletem. Mindennap vártam a választ. Szerettem volna Bandival egyszerre indulni el, de ebből nem lett semmi, mert a cégek válasza nem jött. Bandit elkísértem az állomásra. Megváltottam a jegyet. Pénzt adtam neki, hogy fogadjon a Marci segítségével szobát.

Szeptember 14-én kaptam Pestről levelet. Az egyik cég írt. Sajnálattal tudatják, hogy ezidő szerint náluk nincs üresedés, különben előjegyzésbe vesznek. Négy nap múlva jött a másik cégtől levél. Okmányom alapján hajlandók január 1-től 50 forint havi javadalmazással alkalmazni.

Édes apám örvendett ennek az ajánlatnak. Legalább még néhány hónapig otthon maradok, de engem unszolt a vágy, hogy minél előbb munkába álljak.

Végre szeptember 25-én kaptam a «Cseley és Faragó»-cég levelét. Október 1-től alkalmaznak

havi 60 forint fizetéssel. A cég levélpapírján egy csomó kitüntetés, érem, udvari szállító, az alapítás éve 1815. Szóval előkelő, nagy üzlet volt. Igazán véletlen nagy szerencsének tarthattam, hogy ilyen hamarosan sikerült bejutnom. Különben akkor még jobbak voltak ebben a tekintetben a viszonyok. Ma minden téren nagy a küzdelem, nagyok az igények, nehezebb a megélhetés.

Szeptember 29-én fenn voltam Budapesten. A józsefvárosi régi pályaudvarnál várt reám Bandi. A Stáció-utcában fogadott udvari szobát. Tizenkét forint volt az ára, ha majd én is beköltözöm, három forinttal drágább lesz az ágy és takarítás miatt. A lakáson találtuk Marcit.

No, volt öröm.

— Feri azt izeni, hogy vár minket a «Pannonia» éttermében. Ma estére az ő vendégei leszünk.

A «Pannonia» igen fényes vendégfogadó, de hát Feri nem mehetett egy kis koresmába, mert neki a minisztériumban csupa előkelő barátai voltak.

Pompásan megvacsoráltunk, de én nem igen jól éreztem magamat abban a fényes vendéglőben. Mikor láttam, hogy Ferinek a tizeséből a pineér alig ad vissza két forintot s néhány hatost, önkénytelenül eszembe jutott édes apám s az árkus papír, amelyre az évi költségvetés egyes tételeit diktálta nekem.

Marci nagyon vidám volt. A tüzes magyar nóták belémásztak a fülébe; Ferinek el kellett mesélnem, hogy odahaza mi az újság.

Azokkal, amiket elmeséltem, alaposan megrontottam a Marci jókedvét. Utoljára sajnáltam is, hogy miért mondtam el.

Bandival éjfél tájban érkeztünk a lakásunkra. Tova három óra volt, mikor elaludtunk.

— Nem nekünk való az ilyen élet, Bandi! — jegyzem meg álmosan.

— Bizony nem, Burkus! Holnap nyolc óraker az egyetemen kell lennem.

— Feri hét forint nyolcvan krajcárt fizetett a vacsoráért.

— Én tegnap tizenöt krajcárból vacsoráltam meg itthon.

— Holnaptól kezdve ketten vacsorálunk.

— Holnaptól? — kérdezte Bandi mosolyogva.

— Hány is az óra? Kettő múlt tíz perccel... Aludjunk, Bandi!

Másnap delelőtt tíz óraker jelentkeztem az Andrassy-úton levő óriási üzletben. Az emeleti

irodában húszan is dolgoztak az íróasztalok mellett. A főnök urak üveges ajtaján félve kopogtattam be.

Egy kis termetű, kopaszodó, rendkívül nyájas arcú, kék szemű úr ült a finom faragású íróasztal előtt. Cseley úr volt. Bemutakoztam. Kezet szorított velem s jól megnézett. Úgy nézett reám, mint a vizsgálóbírák szoktak.

— Bogdán Gergelynél volt?

— Kilenc esztendeig. Ott tanultam ki, ott maradtam.

— Jó és becsületes kereskedő volt az öreg. Ismertem őt. Az üzletnek minden ágában szerzett jártasságot?

— Mindenikben.

— Elsején beáll. A feltételeket megírtuk, úgy-e?

— Meg. Ha méltóztatik parancsolni, akár most is beállok.

— Helyes.

Csengetett s a részlet-üzlet főnökét hívatta.

— Hoplák úr, állítsa be Szathmáry urat a Schneider helyére. Adjon neki útbaigazítást.

Hoplák úr fehérhajú, sovány öreg volt. Nem tartozott azok közé, akik hamar bizalmat keltenek maguk iránt, de a jóindulat nem hiányzott belőle. A pinceraktárban volt az én első állomásom. Nem valami kedves hely, de a kereskedő embernek mindenütt jól kell magát éreznie.

Irtózatossá nagy raktár volt. A Bogdán Gergelyé ehhez képest olyan volt, mint holmi szegényes kamara. Engem szakasztott olyan érzés szállott meg, mint Bogdán Gergelyéknél inas koromban, mikor a sok apró fiúkat megpillantottam: teremő Istenem, mikor fogok én ebben a raktárban minden zugot ismerni?! Előbb azonban a kollégáimat kellett apránként megismernem. Ötven ember volt a részlet-üzletnél, húsznál több az irodában; a gyártelepen száz munkás, a varróhelyiségben egy armádia varrónő. Az ember beleszédül, ha arra gondol, hogy ennyi embert kell egy üzletnek eltartania.

Aki elhalad az üzlet mellett, megnézi a négy utcára nyíló kirakatokat: legfeljebb azt gondolja magában, hogy ez szép bolt, de arról fogalma sincsen, hogy száz meg száz embert táplál, ruház; hogy az üzlet tulajdonosai olyanok, mint holmi kis uralkodók, még pedig jó uralkodók, akik együtt dolgoznak velünk s minden hónap elsején kiadják a bérünket, hogy meglegyen a mindennapi kenyerünk.

Ebédre a legközelebb eső kis vendéglőbe men-

tem s mihelyt bekaptam az utolsó falatot, siettem vissza. Nem volt nyugtom az első, második hónapban addig, míg a raktárt tövéről-hegyére meg nem ismertem. A főnökök közül Faragó úr egyszer volt lenn. Piros arcú, kővér ember volt.

— Maga Szathmáry? — kérdezte tőlem.

— Én vagyok, főnök úr.

— Szathmáry Gusztáv ő méltóságának talán rokona?

— Ő a nagybátyám.

— Szép . . . szép!

Ennyi volt az egész, amit mondott. A raktárban levő renddel egyébként meg volt elégedve s kilátásba helyezte, hogy meg egy ablakot törtenek a pincében, mert meglehetősen sötét van.

Bandihoz ellátogattak az egyetemi hallgató barátai. Nemcsak délután, hanem este is, mikor én haza kerültem. Négyen voltak, az ország különféle részeiből verődtek össze. Volt egy orvosnövendék, aki Zemplénbőljött, egy filozopter, aki Erdélyből merészkedett fel Pestre, egy alföldi jogász s egy technikus, aki a Balaton mellékén született.

Ebből támadt a kompánia. A legjobb, melyet valaha az életben megismertem. Ezeknek a fiúknak volt szívük. Engem elneveztek «boltoslegény»-nek, összetegeződünk, együtt vacsoráltunk odahaza. Beszélgettünk komoly és tréfás dolgokról. Testvérekké váltunk a szónak igazi értelmében.

Ő, ennek a kompániának én nagyon sokat köszönhetek!

XIII.

Cseley úr tanácsa. A mellékjövedelem. Téli foglalkozás.

A második hónapot töltöttem be új állomásomon. Az óriási pinceraktárt úgy megismertem, mintha évek óta benne dolgoztam volna. Nem emlékszem, hogy az üzletvezető valaha szememre lobbantott volna valamit. Cseley úr, a másik főnök a raktárba soha sem jött le. A régiebb segédek azt mondták, hogy Cseley úr az óriási üzletnek az esze. Ő a fej, Faragó úr a kéz és a láb. Igen jól megférnek együtt. Már gyermekkorukban egy iskolában tanultak, együtt járták a világot. Cseley úr a tengeren is átment, másfél évig volt Amerikában, megtanult egy rakás nyelvet. Levelezője lett egy amerikai nagykereskedőnek. Faragó úr visszajött Párisból s elég szép fizetés mellett állott be üzletvezetőnek egy régi céghez, mely szép hasznot hajtott, de megmaradt a régi szűk keretben. (Folyt. köv.)

KIRÁLYVÁLASZTÁS.

Részlet egy nagyobb költeményből.

— Rákosnak zöld selymes mezője,
Fehér sátrakkal van beszöve.
Sátrak sarkánál oszlopok,
Az oszlopon zászló lobog.
Zsibongó nép köröskörül,
Kizúg lármája messzirül.
S a dünyögő, széles zsvájba
Sipok fütyentenek nagyot,
Dobog a dob tompább morajja, —
Körül sok fényes, hetyke dalja
Rugat lovával csillagot.

Észak felé felhő borong,
Ereszkedik a hegytetőre . . .
Homályba vész a zöld orom . . .
De im! csapat csörtet előre:
Kilenc vitéz élén ragyog
Zord Pánty, ő, a legnagyobb!
Sasvárából sasként kiszállt,
Hadd lássa szembe a királyt!
Hadd lássa, melyik szív remeg.
Ha néznek majd farkasszemet,
Témérdek mén tombol alatta, —
Vitéz gazdája rákapatta,
Hogy marja meg, ha tán bolondul
Holmi «köz-ló» elébe fordul.
«Vitézek közt első: magam,
Paripák közt első: lovam.»

S mint rózsza sziklavár tövéen:
Szép Pánty Margit apja mellett
Lebeg lovával, — tör övéen:
Arcát hevíti hő lehellet.
Gyöngyben fürdik égszín ruhája,
Fehér nyereg vetve alája.
Királya a kelő tavasznak!
Nyomán virágok nyiladoznak,
Szívek gyúlnak és hervadoznak . . .

Keletre, kis csapat felett
Csapy zászlója integet.
Nemes lován az ősz nemes
Mint Álmos, jár hadaknak élén;
Szakála szél szárnyán repes,
Erő pihen nyugodt személyn.
Meg-megcsendül nagy esatabárdja,
Amint szeme büszkén bejárja
A rajló, zajló népesoportot.
Milyet Rákos régóta hordott.
Jön az ősz bajnok hős fiával,
Ki testben, lélekben reávall.
Kicsinyben testi, lelki mása:
Maroknyi nemzet óriása.
Jönnek királytevő sereggel,
Róbertre esküszik ma reggel
Patakvár dönthetlen vezére,
Az örök Isten örömére!

Nyúgatra, délre, mindenütt
Egy nemzet színe, napja süt.
Lassú morajjal a Duna
Mint hogyha himnuszt mondana.

Középen a királyi sátor,
Csak úgy görnyed a cifraságtól.
Hullámzó néptenger ölében
Virágos kis szigetnek nézem.
Körülte harsog, zúg az ár,
Felette sirály sirva száll,
Alatta reng a néma föld,
Rossz szellemek kara üvölt.
Nem szellemeknek hangja, nem, —
Rivalg a sok békételen!
«Gyerekkirály! Papok királya!
Csuhat, hej, nem bíbort reája!»
S mint amikor lappangó szikra
Tetőbe csap és nádra lel,
Barangoló szél lángra szítja.
Sistergő karja átölel
Egyvégűben, ahogy kivágtat:
Tetőt, kaput és ősi fákát —
Úgy kél, lappang tovább, tovább
Az ősi átok szájra, szívbe,
Magsarkantyúzza tűzlovát:
Mint kóborgó villám, nagy ivbe
Lángol keresztül itt, meg ott,
S dördül, ahol tüzet fogott.
Két száj az ordító tömeg,
Mely egymást szidja, marja meg.
Egyiknek: «Éljen a király!»
Másiknak: «Átok s döghalál!»
Már villannak a görbe kardok,
Már szerte harcok kürtje harsog,
Már-már egymásba rontanak
Királytevő magyar hadak —
Midőn felzúg, átörögve minden
Csörgést, rivalgást, nagy messzünnen
A döntő szó — száll, zengve száll:
«Magyarok! Róbert a király!»

Verhetsz már, átkos szó, eget!
Vághatsz, vitézi kard, jeget!
Rágd, rágd magad, szilaj harag —
Mit ér? — bolondnak mondanak!
Sikolts, vihartjósító sirály:
«Róbert: király! Róbert: király!»
És támad ott rémes zavar,
Mint amikor tengert kavart,
Az egekből szakadt vihar-lány,
S örült táncát tépett vitorlán
Sikkangatva úgy roppja, járja,
Mint poklok szabadult királya!
Ördög Csák minden bajnoka,
Bösz Leviathan egymaga!
Berontanak az emberkörbe,

Eszökvesztetten vágva, törve,
Gázolva, aki azt kiáltja:
«Róbert, Magyarország királya!»
Sok bajnok összesápad ott,
Nem egy-kettőből lesz halott,
Míg a Kárpátok farkasa
Méregebe fúltan fut haza...

Hát Pánky? — Pánky böles, ravasz.
«Csak törd magad, sok vad kamasz...
Dobbal nem fogsz madárt soha!
Ordítva lop — az ostoba!
Balvállra a mentét, vitézek!
Gyerünk. *Királyomhoz* benézek.»
És megy tiz férfi s egy leány,
Margit is, apja oldalán.

Bent a királynak sátorában
Áll már a tisztelet javában.
Róbert fején fennen ragyog
A korona, a fény, a jog.
Mellette és körülte állnak
Oszlopai az alkotmánynak.
A pápa mézszavú követje
Nagy bámultában összeesve,
Nem úgy ütött ki minden épen,
Ahogy kirajzoló fejében.

Az ifjú fölcent fejdelem
Piros arcát még félelem
Fehérje sápadozta át —
Midőn leghívebb bajnokát,
Az ősz Csapyt látván: merész
Sasszemmel ahogy szembe néz
A poklok minden ördögével:
Arcát sugárzóbban veté fel
És rendre rázva jobbokat,
Hites szót tőlök így fogad:
«Magyarok! Szívem egy: tiétek.
E kézszorításban vegyétek
Olasz voltomnak átesapását,
Erős magyarrá támadását.
Vas a magyar! Én tűzbe mártom
S hajlítom minden szépre, jóra.
Igazság, hit, erő a pártom!
Lelkem szavammak foglalója.»
S a míg előttök körbe jár,
Morajlik: «Éljen a király.»
Kint: «Éljen! Éljen!» zúg erős
Torokkal — s belép Pánky hős.

Az ember elterjedése a földön.

Irtá Tonelli Sándor.

Mikor Columbus megjelent Izabella, Castilia királynője előtt és támogatását kérte, hogy a Kelet-Indiába vezető tengeri utat kikutassa, a királynő Granadába összehívatta birodalma tudósait, főpapjait és államférfiit, hogy azok nyilatkozzanak Columbus terve felől. Az egész gyűlés

Balkezén szép, piruló lánya,
Jobbja tollas süvegét rázza.
Mögötte — mint közlő felleg —
Komor vitézi sötételnek.
Egymásra néznek az urak...
Ősz Csapy arcán a harag
Piros zászlóját bontogatja —
S kardot keres nagy indulatja.
De Pánky oly alázatos,
Mellette oly káprázatos
Egekből szállt angyal-leánya.
Hogy Csapy megrendülve, bánja:
Miért nem nyújta jobbot annak,
Kit, im, királyi karok vonnak
Középre — és felzeng a szó.
Az első, nagy, határozó:
«Kik pártusában lángolátok,
Míg kórágyn nyögött hazátok,
Fecsérlétek idő előtt
Az istenadta öserőt:
Én szívem itt nektek kitarva,
Kérem döntő hatalmatok:
Ne tépjen testvérharc viszálya,
Együtt legyetek jók, nagyok!
Te, tisztos ősz, déceg fiaddal,
Háromszoros derék-magaddal:
Nyújtsd jobbod Pánky bajnokunknak,
Kit, imé, megnyerénk magunknak.»

S a két pártoskodó vitéz
Hosszan egymás szemébe néz,
Egymás lelkét fürkészve: rázzák
Erős kapesod, magyar barátság!
(Csak Pánky, míg kezét fogott,
Belől szörnyűen kacagott!)

S míg künn a kürtök összezengtek,
Míg bent a kupák összezesengtek,
Míg zeneszerszám hangjainál
Büszke örömben ég a király.
És véle lángol, ég a csarnok
Fényes öblén ezernyi bajnok:
István és Margit felpirosuló
Szerelme, mint északi fény —
Lobogott!...

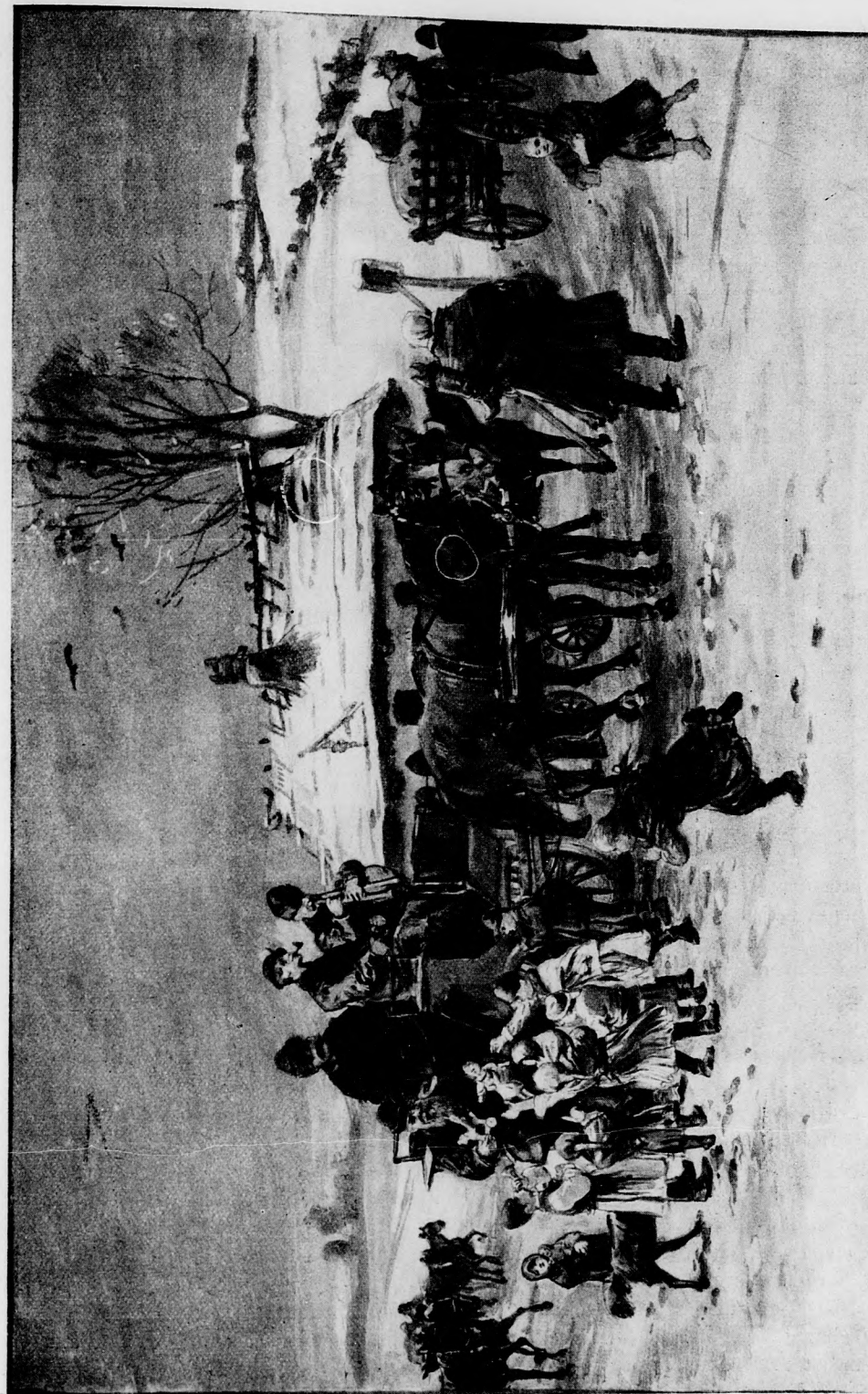
Pánky szertefoszló

Jósága széttört tükörén
Ravasz szemével mindent látva,
Morgott: «No, még csak ez volt hátra!»

Oláh Gábor.

hitetlenül esővalta a fejét és a kishitűek megjegyezték, hogy a tenger, amely az Azóri szigetektől nyugatra elterül, oly nagy, hogy képtelenség rajta áthatolni. Columbus végtelen nyugalommal csak négy szót válaszolt a kétkedőknek:
— El mundo es poco.

El mundo es poco — a világ kicsiny. És a merész genuainak igaza is lett. A XVI. század nagy hajósai, majd pedig a későbbi idők száraz-

Kinnach 14. század rajza.

A FAHUSZÁR, MEG A LOVA, MEG A LÓ SÍPJA.

földi utazói megismertették az egész földet. Igen csekély kivétellel ma már ismerjük az egész földet, szárazt úgy, mint tengereket. A földrajzi tudomány, amely régebben az ismeretlen földrészek föl kutatásában állott, ma a meglevők részletesebb kikutatására szorítkozik. Egészében pedig, mint azt a nagy francia földrajzi író, Reclus mutatta, arra van hivatva, hogy megállapítsa azokat a törvényeket, amelyek az embernek a földön való megélhetését, elterjedését szabályozzák.

Közönségesen az emberiséget természeti állapotban élő és kulturnépekre osztjuk fel. Az osztályok, amelyet ennek a két fokozatnak keretein belül fölállítunk, jelzik a gazdasági, műveltségi fokozatot, amelyekben az illető népek élnek. Az új guineai pápua még ma is valóság-

ÉLET A SIVATAGBAN: OÁZIS.

gal a kőkorszakban él. Afrika nagy részét halász- és vadász népek lakják. Belső Ázsia óriás füves pusztaságait nomád pásztornépek lakják. Ezek-től az átmenetet a kulturnépekhez, amelyek technikájuk, iparuk, kereskedelmük révén igazán urai a földnek, amelyet laknak, az átmenetet a földművelés meghonosodása, elterjedése képezi.

Ha azonban figyelemmel vizsgáljuk ezeknek a különböző műveltségi fokon élő népeknek a földön való elterjedését, bizonyos törvényszerűséget kell tapasztalnunk. A művelődés ott ver gyökeret legelőször, ahol a föld alakulásának, az éghajlatnak és számos hasonló tényezőnek a viszonyai az emberre a legkedvezőbbek. Az óceánnak a világforgalomtól elzárt szigetei, a kontinensek belsejében elterülő, zárt fensíkok, a sarkok hideg éghajlata alatt fekvő vidékek távolról sem alkalmasak arra, hogy ott erős szellemi, anyagi élet fejlődjék. A meleg földöv, amely úgyszólván mindent ingyen nyújt lakosainak, ami

a megélhetéshez szükséges, elszoktatja őket a munkától és tunyává, tétlenné teszi őket. Eppen azért a civilizációnak igazi otthona a mérsékelt földöv. Az összes nemzetek, amelyek az emberiség egyetemes történelmében szerepet játszottak, a mérsékelt övben éltek és ma is, mikor a fehér ember csaknem teljesen birtokába vette a földet, ott talált igazán új otthonra, ahol régi hazájának éghajlatai, földrajzi viszonyaival találkozott, így Észak-Amerikában, Afrika déli csücskén, Ausztrália délkeleti szögletében és Új-Ze-landon.

Mindezek vagy köztudomású, vagy igen könnyen bebizonyítható tételek. Általánosan ismeretes az is, hogy ezek szabályozzák az emberiségnek a föld különböző részein való elterjedé-

sét, a népességnek az illető országokban való sűrűségét.

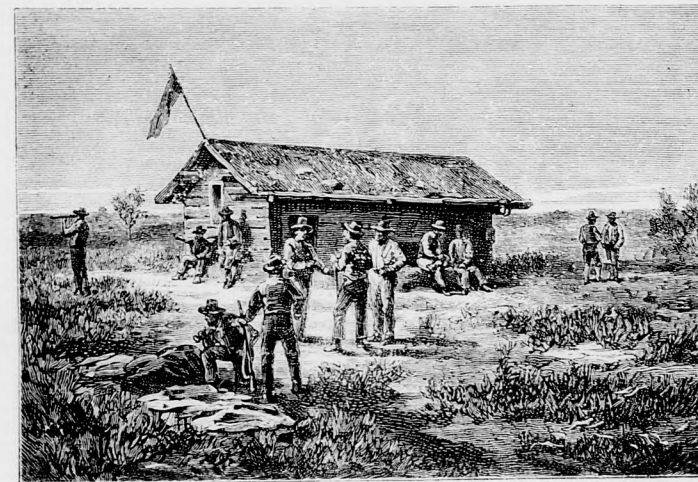
Minden országnak a népességét kétféle szempontból lehet tekintetbe venni, hogy t. i. mekkora az abszolút és relatív értelemben. Az ország abszolút népessége összes lakosainak a száma, vagyis Magyarországot véve tekintetbe 19.128.640 lélek. Igen természetesen azonban összehasonlításoknál az abszolút lélekszámot nem igen vehetjük tekintetbe, mert akkor az összehasonlításnak nem volna szilárd alapja. Így például az Amerikai Egyesült-Államok lakossága körülbelül 72 millió főre rúg, de ez a lakosság 9.212.300 km²-en van elszóródva, tehát a területhez viszonyítva a lakosság sokkal csekélyebb, mint Magyarorszáé.

Hogy biztos összehasonlításokat tudjunk tenni két földrész, vagy két ország népessége között, meg kell állapítanunk a relatív lélekszámot. Ezt megkapjuk, ha egy ország összes népességét a

terület négyszögkilométereinek számával elosztjuk. Ezzel megkapjuk azt a lélekszámot, amely egy km²-re esnék, ha a lakosság az egész ország területén egyenletesen volna elosztva. Összehasonlításul álljon itt egy kis táblázat az egész föld népességéről:

	Tertülete km ² -ben	Lakosság	Egy km ² -re
Európa	9.866.000	356.000.000	36
Ázsia	44.288.000	826.000.000	19
Afrika	29.825.000	168.000.000	5,6
Amerika	41.825.000	123.000.000	2,9
Ausztrália	8.959.000	5.700.000	0,6
összesen	134.763.000	1478.700.000	11

Az egész föld lakossága tehát nagyban kike-rekítve mintegy ezeröttszáz millió. Ez az ezer-

ÉLET A KALIFORNIAI ARANYBÁNYÁRBAN: AZ ELSŐ TELEPÜLŐK

öttszáz millió azonban rendkívül egyenlőtlenül van elszórvva. Európa az egész lakott szárazföldnek mintegy tizenegyedrésze, de a föld népességének mintegy egyötödét lakik rajta. A csaknem egyenlő területű Ausztrália lakossága a föld népességének csak elenyészően csekély töredéke. Az egész földet tekintetbe véve, mint fenn is láttuk, egy km.-re 11 lakos esik. Látható, hogy mily óriási aránytalanság uralkodik e tekintetben.

Mi okozza azonban ezeket a különbségeket az emberek elterjedése és a földön való megoszlása tekintetében? Legfontosabb szerepe természetesen a nap melegének van, amely minden szervezetnek főtényezője. Ez, mint már fentebb említettük a földövek eloszlásában jelentkezik. Ugyanúgy, mint a növényi élet kiterjedésének, az emberek tartózkodásának is megvan az északi

és déli határa a sarkok körül. Észak felé ez a határ körülbelül a 71°. Mindössze Grönland nyugoti partvidékein található egyes eszkimó telep-pek egészen az északi szélesség 78°-ig. Életük azonban rettenetesen nyomorúságos. Minden ide-jük a mostoha természettel való küzdelemben telik el és egészen kiesnek az emberi művelődés köréből. A legmagasabb pont, ahol kulturembe-erek laknak északon, Hammerfest város Norvé-giában. Hogy azonban Norvégia nyugoti part-vidéke ily messze északon lakható, az a Golf-áramlat meleg vizének köszönhető, amely a par-tokat mossa. Eppen azért Nyugat Európában ha-sonlíthatatlanul kedvezőbbek a viszonyok, mint

Észak-Amerikában vagy Kelet-Ázsiában. Amerika-ban például Labrador felszigetének Nagy-Brittan-niával egy magasságban fekvő része csaknem arktikus hősivatag, Kelet-Ázsiában pedig Vladi-vosztok kikötője, amely délibb fekvésű Trieszt-nel, az év nagy részében be van fagyva.

Délen az emberi élet abszolút hatása sokkal közelebb esik az egyenlítőhöz, mint északon. Fő-oka ennek, hogy a déli féltekén a kontinensek távolról sem közelítik úgy meg a sarkot, mint északon. Másrésről azonban az is bebizonyított tény, hogy a déli sarkvidék éghajlata sokkal hi-degebb, mint az északié.

Merőleges irányban, fensíkokat, hegyvidékeket illetőleg szintén a folyton kevesbedő melegmeny-nység az, amely határt szab az emberi életnek. Helyi viszonyok szerint természetesen ez is igen különböző. Az Andeseknek a tropikus égöv alát

levő részein emberi lakások vannak még oly magasságban, amilyeneken már az Alpokban lehetetlen. Tibet óriási fensikjait 3500 méter magasságban még lakják, sőt lakossága, tekintve a megélhetési viszonyokat elég sűrű is.

Ami az emberiségnek a mérsékelt és meleg földövben való eloszlását illeti, szintén igen különféle. Egészben a föld legsűrűbben lakott része az északi mérsékelt földöv, amelyen az emberiségnek körülbelül $\frac{2}{3}$ része lakik. Ami a lakosságnak a földrészek szerint való megoszlását illeti, Európának legsűrűbben lakott része a 40—60, Amerikának 30—50, Ázsiának pedig 20—40° északi szélesség közé esik. Az egyetlen forró éghajlatú vidék, amely a föld legsűrűbben lakott területei közé tartozik Elő-India. Ezt azonban inkább csak kivételnek lehet tekinteni. India ugyanis sajátos elzárt terület, amelyet a sivatagok, hatalmas hegyláncok és az Indiai Óceán úgy határolnak, hogy népességének a természetes kivándorlásra alig maradt útja.

Egy másik roppant fontosságú tényező, amely az ember letelepedését egyes vidékeken elősegíti, vagy megakadályozza: a víz. Arra, hogy a földet művelni lehessen és hogy a föld embereket eltarthasson, ahhoz bizonyos esőmennyiség szükséges. Hogy milyen óriási befolyása van ennek a körülménynek, legjobban megítélhetjük abból a körülményből, hogy Ázsiának és Afrikának esőben szűkölködő vidékei, mint a Szahara, Góbi- és arab-sivatag, csaknem teljesen lakatlanok, pedig mint az oázisok példája mutatja, kellő vízmennyiség mellett művelhetők és lakhatók volnának.

Egyes kivételek előfordulnak ugyan, de mégis általános szabályként állítható fel, hogy a tengereknek és folyóvizeknek szintén nagy fontosságuk van a népesség sűrűségét illetően. Már az élet-szükségletek beszerzése partjukhoz kényszeríti az ősembert. A földművelés csirája mindenesetre a termékeny folyóvölgyekben fekszik. Legfőbb fontosságuk a folyóknak éppen abban rejlik, hogy a termékeny iszap lerakása révén kedvező talajt készítenek elő a földművelés számára. Méltán mondta Torricelli, hogy a folyók iszapja értékeesebb, mint az arany. Az ó-világban mindenütt a nagy folyóvölgyek, a Pó, Rajna, Szajna, Nilus, Jangeekiang és Hrangho vidékei a legsűrűbben lakott területek. Ott keletkeznek a legnagyobb kereskedő városok, ahol a folyók a tengerbe torkollanak. Például Európában London, Nantes, Marseille, Hamburg, Bréma stb.

Hogy azonban az ember a nagy folyóvizek előnyeit kellőképpen ki tudja használni, ahhoz már bizonyos kulturális fejlettség szükséges. Így például Észak-Amerika nagy folyóinak, a Mississippinek, Ohio-nak, Arkanzasnak a nomád vadász népek előtt semmi jelentőségük sem volt és csak az európaiak tudták azt mint közlekedési tényezőt teljes mértékben kihasználni. Délamerikai utazók pedig azt beszélnek, hogy az Amazon egyes vidékein a teljesen vad állapotban élő törzsek tudomással sem bírnak arról, hogy kik laknak az óriási folyam tulsó partján. Itt tehát a folyam, amelyet az európaiak úgy tekintenek, mint a legtermészetesebb utat a kontinens belsejébe, akadályt képezett a népek egymással való érintkezése és a közlekedés tekintetében.

Nem szabad természetesen figyelmen kívül hagynunk a talaj domborzati viszonyait sem. Óriás hegységek, mint megannyi gátak emelkednek az ember előtt, átalakítólag hatnak a klímára, az életre. Meggyőződhetünk rögtön, csak egy tekintet vessünk az Alpok, vagy akár a Kárpátok déli oldalára. Ott óriási az ellentét Olasz- és Németország között, itt a Kárpátok egy termékeny alföldet zárnak be, északi oldalukon pedig kezdődik a végtelenbe elhúzó meleg nyarú és hideg telű szarmata síkság. Általában mérsékelt égöv alatt az alföldek és középhegységek, meleg égöv alatt pedig a felföldek azok, ahol az emberi tevékenység legjobban talajra talál. Ezt tapasztaljuk például Dél-Amerika nyugati államaiban és Közép-Amerikában.

Legnagyobb sűrűséget azonban akkor ér el valamely tartomány népessége, ha a talaj hasznos ásványokat, főként azonban szenet és vasat rejt magában, szóval ha meg vannak az ipar kifejlődésének előfeltételei. Angolország, Belgium, a német rajnavidék lakossága, hogy úgy fejezzük ki magunkat, a szénnek köszöni megélhetését. Általános törvényként kimondhatjuk tehát, hogy földművelésre és iparra kedvező föltételek, mérsékelt, egészséges klíma képesítenek valamely tartományt arra, hogy népessége igen sűrű legyen és hogy azt el is tudja tartani.

Nagyjából a felsoroltak voltak a földrajzi okok, amelyek az ember elterjedésénél és a népesség különböző sűrűségénél közreműködtek. Mégis ezek segítségével mindent nem lehet megmagyarázni. Sok terület van ugyanis, amelyek egyenlő természeti föltételek mellett a lakosság sűrűsége igen különböző. Így például Spanyolország és a Balkán-félsziget, amelyek pedig természeti ado-

mányokkal sokkal jobban el vannak látva, mint akár Anglia, vagy Németország, mégis igen gyér népességűek. Itt a történelmi tényezők azok, amelyek ezt eredményezték. Számítások szerint Spanyolországnak a mórok idejében mintegy 25 millió lakosa lehetett, amely azonban a folytonos háborúk, a szerencsétlen közgazdasági politika következtében 16 millióra süllyedt le. Ugyanily okok játszottak közre a Balkán-félsziget, különösen azonban az ó kor legsűrűbben lakott vidékeihez számított Görögország elnéptelenedésében is.

Különösen azonban a legújabb korban lehet tapasztalunk, hogy maga az ember az, aki erős kézzel nyúl bele a természeti erők tűzhelyébe, úgyszólván úgy lép fel, mint új geológiai, átalakító tényező. Éppen saját munkája által az ember mindinkább megszabadul azoktól a behatásoktól, amelyek még századokkal előbb egy vagy más helyen a megélhetést akadályozták. Olasz mérnökök kiszárították Etruria dögveszes mocsarait és dűsan termő szántóföldekké alakították át. A Mont-Blanc csúcsán, ahova azelőtt csak merész turisták hatoltak fel, ma egy télenyáron lakott jól felszerelt obszervatorium áll a tudomány szolgálatában. Hogy mennyire önkényesen szabályozza végül az ember tulajdon letelepedésének helyét, legérdekesebben mutatják az amerikai nagy vasutak, amelyek előbb kiépültek és azután mellettük keletkeztek az új városok.

Ma számos, régen ismeretlen rúgó működik közre a föld népességének megoszlásában. Ujonnán felfedezett arany és gyémántvidékek felé egész népvándorlások indulnak meg, így a múlt század végén Kaliforniába. Így keletkezett például a dél-afrikai gyémántvidéken rövid néhány esztendő alatt egy húszezer lakosú város, Kimberley. Még a roppant hideg éghajlatú Klondyke is olyan befolyást tud gyakorolni aranybányáival a szerencsét hajbászó emberekre, hogy küzdelemre kelnek a természet zordon voltával, az ezerféle veszedelemmel és ha ideig-óráig is, de megtelepednek.

Ez az akarat, ez a kitartás, ez a lépésről-lépésre való hódítás teszi az embert igazán a föld urává és ez a munka, a föld fokozatos birtokvétele igazabb fokmérője az emberi nagyságnak, mint a vérontások, háborúk, hódítások. Azonban a föld és az ember mégis kölcsönhatással vannak egymásra. Az ember meghódítja ugyan a földet, de befolyása alól sohasem szabadulhat teljesen. A föld az emberé, de mindig, örökkön-örökké alkalmazkodnia kell hozzá.

AZ ANTILLÁK VILÁGA. 13

Regény. Irta Verne Gyula. Fordította Zigány Árpád.

Azután Perkins úr mondott el egyet mást a szigetről. Elmondta a többek közt, hogy a sziget fölvirágzása és anyagi jóléte 1824-ben kezdődött, amikor az angol kormány eltörölte a rab-szolgálatot. Ambár ezzel a napszamos-munka nagyon megdrágult, viszont elérték azt, hogy a négerék, mivel már nem kényszerűségből, hanem bérért dolgoztak, sokkal jobban és lelkiismeretesebben végezték a munkájukat.

Hogy ez így volt, arról lépten-nyomon meggyőződhetek az utasok. Több kirándulást tettek a szigeten, de bármerre mentek, mindenütt szebbnél-szebb kerteket, ültetvényeket találtak. Megnézték a sziget főbűszkeségét is, a nagy ciszternákat, amelyekbe harmadfél millió köbméter víz fér el, s amelyek az egész kikötőt el- látják vízzel, sőt még a sziget öntöző-csatornáit is táplálják.

A négy nap oly gyorsan repült el, mint az álom. Az *Antilian School* növendékei az utolsó napon még megnézték Antigua másik kikötőjét is, melynek English Harbour a neve. Ez a kikötő a sziget déli partján fekszik, s valamikor tele volt hadihajókkal, kaszárnyákkal, arzenálokkal, a sziget védelmére. Ma már minderre nincsen szükség, s a kikötő is meglehetősen néptelen.

Ugyancsak az indulás előtti napon, augusztus 15-ikén, történt valami, ami megijesztette Harry Markelt.

A délután folyamán egy csónak jött a hajóhoz, melyben a *Flag* nevű liverpooli brick két matróza ült. Az egyik föl is mászott a hajóra, és — Paxton kapitányt kereste.

Nem igen lehetett azt mondani neki, hogy a kapitány nincs otthon, mert senki se látta még Harry Markelt a parton, mióta az *Alert* a kikötőben horgonyzott. Maga Harry Markel szobája ablakából leste a matrózt és várta, hogy mit akar. Kimenni nem mert, mivel, ha ez a matróz ismerte az igazi Paxton kapitányt, akkor könnyen baj lehetett volna a dologból.

A *Flag* matrózát Corty fogadta a földézetten. — Paxton kapitányt keresed? — kérdezte bizalmaskodva.

— Azt, cimbora, — felelte a gyanútlan matróz, — ha ugyan ő a kapitánya a liverpooli *Alert*-nek.

— Persze, hogy ő! Talán ismered.

— Nem én, komám! Hanem van egy pajtásom, aki itt szolgál a hajón. Véle akarnék pár szót váltani.

— Ah! És mi a neve!

— Forster . . . John Forster.

Mikor Harry Markel, aki hallgatózott, megtudta, hogy miről van szó, azonnal megjött a bátorsága és a lélekjelenléte. Mindjárt fölsietett a fedélzetre s a matróz elé állva, így szólt:

— Én vagyok Paxton kapitány.

A matróz katonásan köszöntötte a banditát.

— Mit akarsz? — kérdezte Harry Markel.
 — Megkövetem a kapitány urat, — felelte a matróz tisztességtudóan, — arra akarom kérni, hogy ereszsze el velem egy jó pajtásomat, aki a hajóján szolgál: hadd csináljunk egy görbe napot.
 — Mi a neve a pajtásodnak?
 — John Forster.
 Harry Markel már tudta, mit feleljen. Vállat vonva mondta:
 — John Forster már nincs a hajómon.

CSÓNAK JÖTT A HAJÓHOZ.

— Nincsen? — ismételte a matróz meghökkenve. — Én úgy tudom, hogy ide szegődött...

— Ezt jól tudod, — felelte Harry Markel nyugodtan; — csak azt nem tudod, hogy John Forster hirtelen megbetegedett az indulás előtt, úgy hogy ki kellett őt szállítanunk a partra, a kórházba.

Corty elégedetten dörzsölte a kezét... Mégis csak remek cimbora ez a Harry!... Ugyancsak nem esett a feje lágyára és minden bajból ki tudja vágni magát. Ha kell, úgy hazudik, mint a parancsolat!

A matróz megköszönte a kapitány szíveségét és csalódottan ment vissza a csónakba. Mikor már oly messzire volt az *Alert*-től, hogy nem hallhatta meg a szót, aggódva kiáltott föl:

— Dicsérem az eszedet Harry, — hanem azért ez a játék mégis nagyon veszedelmes!

— Az lehet, de a jutalom megéri a kockázatot. Aztán meg holnap már úgyis tovább megyünk...

— És hová?

— Guadeloupera... Ez francia gyarmat, miránk nevez pedig csakis az angol kikötők a veszedelmesek.

II.

Guadeloupe és Dominica.

Antiguát mindössze csak száz-száz-húsz mérföld választja el attól a szigetecsoporttól, melyet Guadeloupe néven ismerünk. Rendes körülmények közt az *Alert* nem egészen huszonegy óra alatt megfuthatta ezt a távolságot, s Clodion Lajos alig várta már a napot, mikor a francia Antillák parti hegységei föltüneztek a szemhatáron.

Az idő azonban nem kedvezett; csaknem teljes szélesönd volt, s még az is gátolta a hajót előremenetelésben, hogy a szemközti jövő hullámok ereje folyton ellene torlódott és visszavetette. Így aztán az *Alert* csak augusztus 18-ikán vethetett horgonyt abban az öbölben, melynek partján Pointe-à-Pitre kikötő épült.

Öt esztendő mult el azóta, hogy Clodion Lajos családja visszaköltözött az Antillákról Franciaországba. Clodion Lajos szülei Nantesban laktak, ahol az apja hajótulajdonos volt, és Pointe-à-Pitreben csak anyjának a bátyja maradt.

Clodion Lajos nagybátyja, Barrant Henry úr, Guadeloupe egyik leggazdagabb és legtekintélyesebb ültetvényese volt. Pointe-à-Pitreben lakott, melynek környékén terjedelmes birtokai voltak. Körülbelül negyvenöt éves lehetett, nagyon szeretett vadászni, lovagolni, s majdnem minden nap végignyargalt a birtokán.

Mivel neki magának nem volt családja, képzelhetjük, mily örömmel és szeretettel fogadta Clodion Lajost.

— Isten hozott, kedves Lajos! — mondta örömmel, miután össze-vissza csókolta. — igazán boldog vagyok, hogy öt évi távollét után ismét láthatlak! Te ugyan egész más vagy, mint öt év előtt, s ugyancsak derék legény lett belőled, de én bizony már vénülök, öcsém!

— Szó sincs róla, Henry bátyám, ön most is épp olyan, mint öt év előtt: akár csak tegnap láttam volna utoljára.

— Nos, akkor hát mind a ketten meg lehetünk elégedve, — felelte Barrant Henry úr mosolyogva.

Majd, odafordulván az öccse barátaihoz, szívélyesen köszöntötte őket, s mindnyájukat meghívta, hogy legyenek vendégei, míg a hajó a kikötőben marad.

E pillanatban jött föl szobájából Patterson úr, s udvariasan bókolva, így kezdte:

— Engedje meg, igen tisztelt uram, hogy bemutatthassam önnek a vendégeimet, akik...

— Ó, ezen már túlestünk, Patterson úr, — mondta Barrant úr mosolyogva. — Ha nem csalódom, ön a fiúk mentora? ... Nos, hogyan, kedves Patterson úr?

— Köszönöm a szíves kérdését, csak meg vagyok: ámbar a tenger megviselt egy kissé, hanem már kihevertem a bajt.

— Akkor se baj! — mondta Barrant úr vidáman. — Most tehát csak készüljenek mindnyájan, és siessünk, barátaim! Valamennyien az én vendégeim lesznek: természetesen, ön is, Patterson úr és ön se különben, Paxton kapitány!

Harry Markel azonban ezt a meghívást is visszautasította, mint a többit, s Barrant úr, akinek nem nagyon tetszett a rideg, mogorva külsejű kapitány, nem is erőltette tovább.

Clodion Lajost mindjárt magával vitte a partra, kis csónakjában, de, mielőtt elment, figyelmeztette Patterson urat:

— Pontban tizenegy órakor lesz a villásreggeli, kedves Patterson úr; s ne feledje, hogy: *tarde venientibus ossa* * ... annak is a rosszsa!

— Nem késünk el, uram, dehogyan késünk el! — biztosította az érdemes mentor Barrant urat, mikor búcsúzáskor kezét fogtak.

S valóban nem is késtek el, nagy öröme Barrant úrnak, aki fényes lakomát esapott az *Antilian School* növendékeinek a tiszteletére. Természetes, hogy nem maradtak el a felköszöntők sem, s kivált Patterson úr tett ki magáért klasszikus idézetekkel bővelkedő tószójával.

(Folytatása következik.)

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

A szegedi m. kir. áll. főgimnázium épületének felavató ünnepélyét december 20-án tartották meg. Az ünnepély sorrendje ez volt: D. e. 129 órakor háladó szt. mise a belvárosi templomban. Az iskolai ünnepély d. e. 1210 órakor kezdődött, melyen az alkalmi beszédet az intézet igazgatója mondta el.

Önképzőkori tudósítások. A *nagyszombati m. kir. áll. főgimnázium* «Vörösmarty önképzőkör»-e 1903 december 19-én tartott rendes gyűlése két első pontja Pimphinger Leó VIII. o. t. és Kronberg János VIII. o. t. bírálata volt, azután szavalt Richter Ödön V. o. t., majd Horváth Arthur VIII. o. t. bírál. végül Stoinescu S. VIII. o. t. szavalt, melyet Szemák Jenő

* Aki későn jön, esontot kap.

VIII. o. t. bírál meg. — A *nagykőrösi ref. főgimnázium* «Arany János-önképzőkör»-e december 12-én diszgyűlést tartott Rákóczi emlékére. Végül Benő elnöki megnyitója után Szabó János szavalt, Halla István felolvasást tartott, Schwarc Imre szavalt.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A *Vasárnapi Ujság* «Karácsony» címen igen díszes albumot ajándékozott olvasóinak, melynek úgy irodalmi, mint művészi része a legszebb ilyenmű alkotások közül való. A szövegből csak Jókai, Mikszáth, Eötvös Károly, Szabolcska s Ábrányi Kornél műveit említjük meg. A képes részből Benczur, Margitay, Hegedüs, Kimnach, Goró s más jeles művészek adják szép festményeik mását. Mai számunkban Mikszáth Kálmán elbeszélését hozzuk mutatóul. Akik nem előfizetői a *Vasárnapi Ujságnak*, azok 3 koronáért rendelhetik meg az albumot a Franklin-Társulatnál.

Pihenő a címe *Jakab Ödön* új novellás könyvének. Tizennégy bájos elbeszélését foglalta kötetbe ez a jeles költő. — *Jakab Ödön* zamatos magyarságát nem kell külön említenünk. A *Pihenő* elbeszéléseihez *Neogrady Antal* festőművész készített néhány szép rajtot. A díszes kiállítású kötet ára: fűzve 4 kor., címképes díszkötésben 5 kor. 60 f. — **Grimm Meséi.** Lefordította a magyar ifjúság számára *Benedek Elek*, a jeles író, a gyermekek melegszívű barátja. Ara a teljes munkának, címképes, díszes vászonkötésben 5 kor. 60 fillér. — **Münchhausen** kalandjait *Gaal Mózes* dolgozta át legújabbban a magyar ifjúság számára. A könyvet *Doré Gusztáv* képei illusztrálják. Ara díszes vászonkötésben 3 kor. 60 fillér. — **Durward Quentin.** *Scott Walter* regényét *Telekes Béla* dolgozta át a magyar ifjúság számára. Ara a díszes vászonkötésű munkának 4 kor. 40 fillér. — **Tamásbátya kunyhója.** A világirodalomnak ezt az örökbecsű alkotását dr. *Darvai Mór* fordította angol eredetiből a magyar ifjúság számára. Ara a két díszes vászonkötésű könyvnek 7 kor. — **alomvilág-Meseország.** Ezzel a címmel foglalta egybe *Tábori Róbert* legszebb meséit a gyermekek számára. A címképes vászonkötésű könyvnek ára 3 kor. 20 fillér. — **A boldogulás útja.** *Smiles* egyik leghíresebb könyvét dolgozta át a magyar viszonyokhoz alkalmazva dr. *Károlyi Ödön*. Ara díszes vászonkötésben 2 kor. 60 fillér. — **Gyermekmesék** címmel jelent meg Kipling meséskönyve Kipling rajzaival együtt. A díszes, címképes vászonkötésű könyv ára 3 korona. — **Útmutató.** A *Cooper*-regényeknek egyik kötete, a magyar ifjúság számára az angol eredeti nyomán dr. *Mikes Lajos* dolgozott át. Ara díszes vászonkötésben 4 korona.

FEJTÖRŐ.

Történelmi kérdés:

Ki volt 1521-ben a zimonyi kapitány? Oly hősiességen védte várát, hogy Ahmed pasa két hétnél tovább harcolt érte. (Molnár Elek.)

Számítási kérdés:

Egy csiga egy 16 m. magas falra akart felmászni. Egy nap alatt 2 métert haladt, éjjelen át azonban mindig lecsúszott 1/4 méterrel. Hány nap alatt ért a fal tetejére? (Mátyus Lipót.)

Földrajzi kérdés:

Melyik az a hágó, amelyen keresztül az Inn völgyéből az Etsch völgyébe lehet jutni? Vasút vezet rajta keresztül. Milyen magas? (Molnár Elek.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1904 január 10

12. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Irodalomtörténeti kérdés: Balassa Bálint — Természettudományi kérdés: Leopárd. — Számtani kérdés: 36 (harminchat). — Számtani találos kérdések: A férj 50, a felesége 42. — Képrejtvény: A hízlagos hamis pénz rossz csengéssel.

Helyesen fejtették meg: Tóth Mihály, H. Nagy Jenő, Szabó Gyula, Spitzer Gyula, Hubert Tibor, Straub Sándor, Szegő Floris, Kosztir Alajos, Julius Lipót, Ligeti Géza, Hegedűs Ferenc, Brenner Tibor, Szerényi Nándor, Baja Benedek, Pálits Emil, Bernáth János, K. Tarsoly Gergely, Bazilly Mihály, Hídekvöly István, Kiss Aladár, Nyíraty György, Kovács Gyula, Fischl Ernő, Péterfi Jenő, Makk István, Aczél Benő és Béla, Molnár Elek, Tuschák Imre, Licht Zoltán, Salamon Samu, Végh Ernő, Loria Aladár, Kovács Lajos, Földföldy Sándor, Nord Frigyes, Havas Péter, Dalmay István, Feleky József, Angyán Géza, Sámson Lajos, Wortmann Nándor, Weisz Henrik, Ernst Ernő, Bresztovszky Ede, Szemző István, Mauthner Imre, Feith Pál és Miksa, Nádas Kálmán.

A kitűzött könyvjutalmat (Deli: Bácsy Jakab Bernáth János soproni előfizetőnk (Hosszúor 12.) nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON

Boldog üzeneteket kívánunk a mi olvasóinknak. Legyen munkakedvük, kitartásuk a folytatálagos munkához. Szerezenek minél több örömet azoknak, akiknek ez az öröm egyetlen boldogságuk.

Dialogus. A tárgy érdekes, de a feldolgozás gyöngye. Hosszas gyakorlat kell az ilyen műfaj műveléséhez. — B. D. Az «Aranyos kód» igen csinos vászonkötésben kapható a Franklin-Társulatnál. Egyébként megkaphatja minden könyvkereskedésben. — Olvasó. A «Karthauzi»-t a bölcselő regények közé lehetne sorozni. Igen sok benne az elmélkedés, kevés az esemény. Nem arra való, hogy egyfolytában olvassuk. A részletek szépségébe és tartalmasságába bele kell hatolni. — Sport. Nagyon helyesen eszelepszik, de óvakodjék attól, hogy túlzásba vigye. Lehetőleg sokat legyen a levegőn, gyalogoljon, tornazzék; a vivás kissé korai még. — Virágmező. Nagyon szomorú emlékü. — «Karácsony». A Vasárnapi Újság ez ideig műmelléklete gyönyörű. A Franklin-Társulat meg a tavalyinál is fényesebb számat adott. Ára 3 kor. — Erős szándék. Maradjon meg e szándék mellett, nem fogja kárát vallani. A gyűjtő szenvedély idővel meg fog csapanni. Egyelőre csak táplálja, míg kedvét leli benne s okul is. Különben figyelmeztet már előre is felhívjuk lapunk következő számának egyik közleményére, amely éppen a nyelvtanulásra vonatkozó-

lag igen talpraesett gyakorlati útmutatással szolgál. — H. G. (Pozsony). Emlékszünk arra a szép napra s igen jól esett nekünk, hogy ön is — évek múlva — visszagondol rá. Édes atyjának adja át szíves üdvözlőlevelét. — Házi poéta. Valóban csak házi, maradjon még jó ideig ebben a kedves körben, hol sok szeretetben és biztató szóban lehet része. A kritika zordon és könyörtelen. — X+y. Kaphat, de a kellő időben folyamodjék. — K. M. Megegn ajánljuk a történelmi olvasmányokat. Egyáltalában nem kell fájni a komoly tartalmú kövektől. A szórakoztató művek hatása nem mindig jó; tartalmasságra kell törekedniök a magyar ifjúnak. — Cs. F. Küldje be még egyszer. — M. E. (Fóth). Csak egyszínű táblák vannak. — Branicanne. 1. Izlés dolga. 2. Az amerikai vezértől, a híres feltalálótól. — N. S. (Temesvár). Forduljon a szaktanár úrhoz. — Egy hü olvasó. A IX. évf. első félévének 2-ik és a második félév 22-ik és 25-ik számai nincsenek meg. A többiek kaphatók 25 fillérjével. — K. A. (Halas). Megjelent könyvalakban is. — K. I. A lap címe alatt olvashatja a feltételeket. — Egy pozsonyi előfizető. Nem tudjuk.

Magyar bélyegraktár

Budapesten, VI. Bajnok-utca 3.

Vesz, cserél és elad mindenféle (magyar és külföldi) levélbélyeget.

Ritka alkalom!

Számítva a tömeges megrendelésre, hogy kedvében járjak több száz évimnek, akik szíves bizimukkal kitüntettek, elhatároztam, hogy nagy raktáramnak legértékesebb részét fölötté olesón boesátom áruba. A ki tehát keves pénzzel szép és ritka bélyegeket olajt vásárolni, siessen élni az alkalommal és minél előbb rendeljen a következő bélyegekből:

- 3 drh. új Peru (Pizarro és Inka Manco Kapai), csak 20 fill. és a portó;
- 3 » gyönyörű Guatemala, a Quetzal madárral, csak 20 fill. és a portó;
- 3 » gyönyörű Új-Zéland, tájképekkel (Kopai-tó, stb.) remek színekben, csak 20 fill. és a portó;
- 3 » Uruguay, ökörsorda, géniusz, világító-torony stb., csak 20 fillér és a portó;
- 3 » Brazília, a köztársaság csillaga, 10, 20, 50 Reis, csak 20 fillér és a portó;
- 3 » Helgoland, valódi ritkaság, pompás dombornyomású Viktoria-fejvel, csak 20 fill. és a portó;
- 3 » Honkong, a legjobb értékek, kluai felirattal, csak 20 fill. és a portó
- 2 » Aranypart
- 2 » Leeward királyi fej, 1/2 és 1 penny, fölötté ritka; egy-
- 2 » Sierra Leona egy bélyegpár csak 15 fill. és a portó;
- 2 » Trinidad
- 3 » hosszú sváje, remek jubileumi-bélyegek, piros, kék és zöld, csak 25 fillér és a portó;
- 5 » Kuba-sziget, a gyermek Alfonz-fejével, csak 25 fill. és a portó;
- 5 » Kuba-sziget, Amedeus király fejével, régi ritka bélyeg, csak 25 fillér és a portó;
- 5 » Porto-Rico, a gyermek Alfonz fejével, csak 25 fill. és a portó;
- 5 » Porto-Rico, Amedeus király fejével, régi ritka bélyeg, csak 25 fillér és a portó;
- 5 » Filippini-sziget, a gyermek Alfonz fejével, csak 25 fill. és a portó;
- 5 » Filippini-sziget, Amedeus király fejével, régi ritka bélyeg, csak 25 fillér és a portó;
- 6 » Francia gyarmat, Új-Kaledonia, Komori-szigetek, Indo-Kína, Senegal stb., csak 30 fillér és a portó.

Két koronáig használatlan bélyegeken is beküldheti a pénzt. Portóra, ha ajánlva kívánja a levelet, 35 fillért (dupla levélért 45 fillért) küldjön; közönséges levél portója, ha egyszeri, 10 fillér, ha dupla, 20 fillér.

5 koronás rendelés portómentes.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességektől összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellek és díszvasalások képes gyűjteményét. Mivel a fentemlített ezitek és kellek az ideig jórészt Bécsből szereztek be, indittatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly ezik előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett. 10026

Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17. Árjegyzéket tessék a «T. L.»-ra hivatkozva kérni.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		
Égész évre ... 9 kor. 60 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

BURKUS.

Regény az ifjúság számára. Irta Gaal Mózes. 14

Cseley úr Amerikából hazajött s Faragóval új boltot nyitott. Kettőjüknek összesen volt tizezer forintjuk. Ezzel kezdették, no de ott volt a Cseley úr borotva esze s a Faragó úr páratlan szorgalma.

Akkor, mikor én kerültem a céghez, érhetett az üzlet körülbelül másfél millió forintot. Tizezer forintból húsz esztendő alatt tisztességes vagyon kerekedett ki.

Mióta ezt hallottam, különös tisztelet és bámulat szállott meg Cseley úr iránt. Nagy ritkán találkozhattunk, ha éppen felhivattak az irodába, s egyik vagy másik árúkeszletről kérték az adatokat.

A kimutatást Cseley úr vette át tőlem egy alkalommal. Figyelmesen végig nézte.

— Csinos az írása, Szathmáry úr! Tetszik nekem a szép, gondos írás!

Nagyon dobogott a szívem, mert attól féltem, hogy valami hibát vesz észre s nagyon resteltem volna a dolgot.

— Érti a könyvvitelt, a levelezést?

— Nem tanultam főnök úr, de —

— Meg fogja tanulni! Teringettét, az ember, ha akar és kedve van hozzá, holta napjáig tanulhat. Meg fogja tanulni! Vagy arra gondol, hogy örökké másnál szolgáljon?

— Nem, főnök úr, egyszer majd szeretnék a magam gazdája lenni!

Cseley úr reám nézett s a vállamra ütött.

— Én is azt mondom, fiatal barátom. Egy kis tapasztalat, elegendő szakismeret, aztán neki vághat az ember. Van valami vagyona?

Elmondottam őszintén családi viszonyaimat.

Csodálatos vonzódást éreztem a hatalmas ember iránt, akinek az esze ekkora vagyont tudott teremteni, aki száz meg száz embernek ad foglalkozást, kenyeret. Úgy tűnt fel nekem, mint egy kis uralkodó, aki nem Isten nevében kapja az országát, a hatalmát, hanem megszerzi magának.

E beszélgetés után két héttel a pinceraktárból az elárusító-osztályba rendelték. Szóval a sötétségből a napvilágra kerültem. Ennek a hirtelen állapotjavulásnak a magyarázatát nem tudtam egyébben keresni, mint abban, hogy Cseley úrnak talán megtetszett az ábrázatom, valójában Faragó úr sürgette, hogy felkerüljek. Faragó úr ismerte Guszti bácsit, beszélt is vele rólam, — amint én ezt utólag megtudtam. Ez bizony protekció volt, ebben a formájában ismertem meg az életben először, akkor sem kerestem, utóbb sem szorultam rá, pedig jól tudom, hogy a protekció a legnagyobb hatalom s ma holnap e nélkül meg sem tudunk élni.

Az elárusító-osztályban egy egész rakás segéd és tanuló volt. Tömeges élőkölő vevő járta a mi üzletünket s a főnökök nagy gondot fordítottak arra, hogy a segédek szintén finomak, előzékenyek legyenek. Faragó úrnak gondja volt még arra is, hogy mi segédek ne csak tisztességesen, hanem csinnal is öltözködjünk. Minden nap friss gallér, fekete kabát stb.

Hát van is ebben valami, bár nem ez a lényeg. A bolt olyan volt, mint egy bálterem. Nagy tükör-üvegek, drága függönyök, futószőnyegek, bársony pamlag, székek. Meg volt ott minden kigondolható kényelem.

A kollégáim elég szívesen láttak maguk között. Szedlaecsek úr, egy hórihorgas szőke úr, akinek nagy műgonddal kellett minden reggel fésüldönie, hogy feje kopaszágát a meglevő baj-